

ADEF Rollenportfolio Samen Opleiden en Professionaliseren 2025
April 2025

ADEF Rollenportfolio Samen Opleiden en Professionaliseren

Een landelijk rollenportfolio t.b.v. de infrastructuur in opleidingsscholen

Samenvatting

Binnen opleidingsscholen zijn verschillende rollen te onderscheiden in de begeleiding van de studenten/ docenten in opleiding (DiO's). Er ontstond al in de beginfase van het Samen Opleiden behoefte aan eenduidigheid in de beschrijvingen van de taken en rollen binnen de opleidingsscholen (Van Velzen, 2017). Met dat doel hebben de leden van ADEF in 2016 en 2019 het eerste Rollenportfolio Samen Opleiden landelijk afgestemd en vastgesteld. Een groot aantal rollen is inmiddels landelijk geüniformeerd in opleidingsscholen.

In 2023-2024 is door de ADEF Adviescommissie 'Samen Opleiden en Professionaliseren' bestudeerd welke rollen recent worden gehanteerd in opleidingsscholen en wat wenselijk is.

Op basis hiervan heeft de commissie de leden van ADEF voorgesteld om het Rollenportfolio uit 2019 aan te passen. In deze gewijzigde versie van het portfolio blijft de samenwerking tussen de instituten en besturen van verschillende partnerscholen een belangrijke voorwaarde. Dit sluit aan bij de voortdurende ontwikkeling van de opleidingsscholen en bij de vormgeving en ontwikkeling van landelijke onderwijsregio's.

De belangrijkste aandachtspunten in 2025

In het portfolio uit 2019 staan 11 rollen. Ook het voorliggend rollenportfolio bestaat uit 11 rollen. Er heeft echter een wijziging plaatsgevonden, de rol 'lid van het Opleidingsteam' is gewijzigd. Deze rol verdwijnt en er is voor gekozen apart aandacht te besteden aan het Opleidingsteam.

Op advies van onder andere enkele leden van de ADEF adviescommissie Samen Opleiden en Professionaliseren en van stakeholders hebben de leden van ADEF in maart 2025 besloten een nieuwe rol toe te voegen: Rol 11 Coach van startende docenten/ Inductiecoach. Deze nieuwe rol vindt u op pag. 17.

De beschrijvingen van de huidige 11 rollen kunnen door (startende) opleidingsscholen gebruikt worden of bijvoorbeeld verder ontwikkeld worden tot elf rollenkaarten. Er blijft een versterkte integrale samenwerking tussen de partners.

Dit portfolio sluit, zoals eerder vermeld aan bij het model uit 2019 waarin de student/ DiO centraal staat.

Het voorliggende portfolio is geformuleerd als advies voor een landelijk kader door aangewezen vertegenwoordigers van tweedegraads lerarenopleidingen. Het rollenportfolio is in 2025 vastgesteld door de leden van ADEF.

Namens de ADEF Adviescommissie Samen Opleiden en Professionaliseren,

Stan Frijters, Karen Slot

Amsterdam, april 2025

Inleiding

Samenwerkende lerarenopleidingen en scholen ondersteunen de ontwikkeling van leraren door gezamenlijk een krachtige en rijke leeromgeving te bieden waarin aankomende leraren optimaal worden voorbereid op en ondersteund in (de start van) hun loopbaan. Daarnaast door hen te begeleiden in het maken van keuzes in deze leeromgeving. Medewerkers van instituten en medewerkers van scholen hebben een gemeenschappelijke verantwoordelijkheid en een eigen rol in opleidingsscholen bij de begeleiding van studenten of Docenten in Opleiding (DIO's).

Sinds 2016 is het landelijk ADEF Rollenportfolio beschreven en ingevoerd in het tweedegraads gebied. Deze invoering heeft ertoe geleid, dat opleidingsscholen vrijwel identieke benamingen gebruiken voor de verschillende rollen in de opleidingsscholen. Daarnaast heeft er een landelijke afstemming plaatsgevonden van de taakhoud passend bij de verschillende rollen.

In 2023-2024 heeft de ADEF Adviescommissie Samen Opleiden en Professionaliseren het portfolio uit 2019 bestudeerd en onderzocht welke rollen herkenbaar zijn in de opleidingsscholen op tweedegraads vakgebied. Hierbij is de volgende werkwijze gehanteerd: Er is een tijdelijke werkgroep ingesteld die bestond uit zes leden van de ADEF Adviescommissie Samen Opleiden en Professionaliseren, de werkgroep heeft in meer stappen een concepttekst voor een nieuw rollenportfolio opgesteld. De tekst is op verschillende momenten voorgelegd aan de overige leden van de commissie en aan verschillende stakeholders. In overleg met de commissieleden zijn de gewenste wijzigingen verwerkt in najaar 2024 en januari 2025.

Zoals eerder vermeld is het doel van het rollenportfolio komen tot eenduidigheid van rollen en bijpassende taken. Het doel is niet om tot een volledig vastgesteld geheel te komen. In het rollenportfolio benoemen we kerntaken, sommige zijn meer uitgewerkt dan andere, de omschrijvingen geven de opleidingsscholen ruimte voor een eigen verdere invulling. Deze verdere ontwikkeling van het rollenportfolio sluit aan bij de ontwikkeling van de opleidingsscholen (Timmermans, 2017). Het rollenportfolio legt een focus op de toegevoegde waarde van Samen Opleiden en Professionaliseren: de samenwerking tussen partnerscholen en instituten; een gepaste relatie tussen theorie en praktijk; kwaliteit van de begeleiding en beoordeling van studenten/ DiO's/ startende leraren/ zij-instromers (ECBO, 2020). Het is te overwegen het rollenportfolio te bespreken met LOBO en ICL

Hoofdstuk 1. Het begrip rollenportfolio

In 2016 heeft ADEF besloten om te werken met het begrip 'rol'. Dit begrip is gedefinieerd als 'een logisch samenhangend geheel van werkzaamheden dat onderdeel is van een organisatieproces. Een rol wordt vervuld door een werknemer die in zijn functie één of meerdere rollen kan vervullen, en via de roluitvoering bijdraagt aan een goed functioneren van de organisatie' (Noij & Koster, 2012). Bij iedere rol horen verschillende bevoegdheden. Een andere rol brengt andere bevoegdheden mee en soms een andere verhouding tot collega's. Rollen structureren functies en taken, daarnaast maken rollen de diversiteit en complexiteit van het werk van docenten zichtbaar.

Bij het werken met rollen blijven de bestaande functies en het functiebouwwerk in de bestaande cao's gehandhaafd.

De functieomschrijving kan bestaan uit een opsomming van taken, verantwoordelijkheden, bevoegdheden en competenties. Rollen bieden een overzichtelijke en concrete ordening van het werk. Van iedere rol is een rolbeschrijving. Dat houdt in een beschrijving van de

werkzaamheden die iemand dient te verrichten in een onderdeel van een organisatieproces. De beschrijving legt het 'wat' vast, niet het 'hoe' (Noij & Koster, 2012c).

In dit Rollenportfolio 2025 beperkt de ADEF Adviescommissie 'Samen Opleiden en Professionaliseren' zich in de beschrijving van de rollen tot de kerntaken. Opleidingsscholen kunnen er zelf voor kiezen om de kerntaken verder uit te werken in deeltaken met specifieke werkzaamheden, daarnaast kunnen verantwoordelijkheden en bevoegdheden verder beschreven worden.

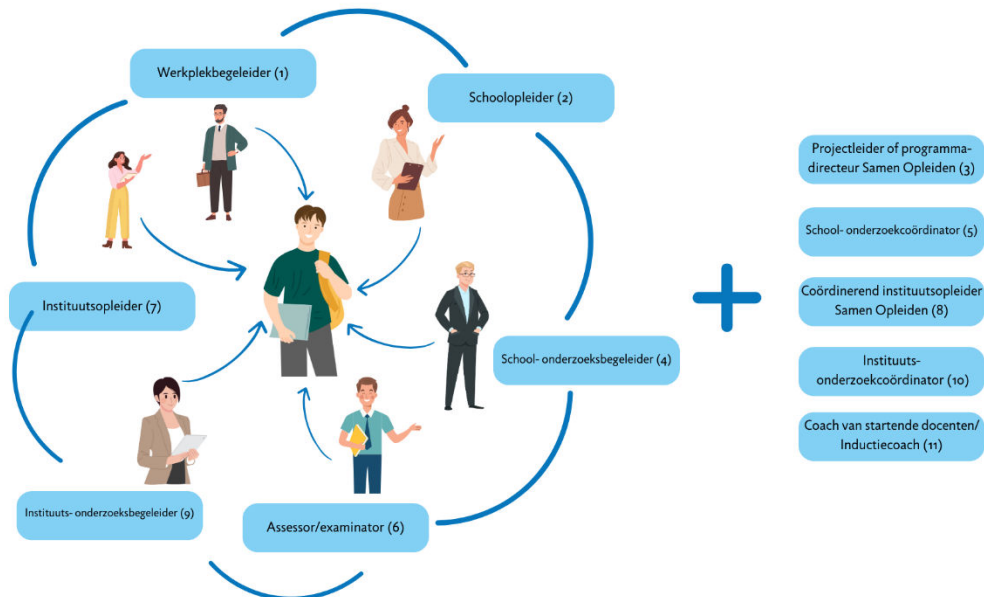
Hoofdstuk 2 De rollen

In de begeleiding en opleiding van de aankomende leraar op opleidingsscholen spelen medewerkers op verschillende niveaus een rol. In 2019 waren er elf rollen geformuleerd. In 2024 zijn tien bestaande rollen bijgesteld en is de rol van lid opleidingsteam verwijderd. Het opleidingsteam komt apart aan de orde. In plaats van de rol lid van het opleidingsteam is er een nieuwe rol toegevoegd.

Dit model 'ADEF Rollenportfolio, de 11 rollen bij het samen opleiden' vinden we passend bij de verschillende rollen en taken binnen een opleidingsschool. De student staat centraal, de opleiders hebben elk een eigen taak in de begeleiding. De student blijft eigenaar van het eigen leerproces.

ADEF Rollenportfolio

De 11 rollen bij het samen opleiden

Hieronder vindt u een opsomming van de elf rollen, die we als ADEF Adviescommissie terugvinden in de partnerschappen van opleidingsscholen.

Rol 1: werkplekbegeleider

Rol 2: schoolopleider

Rol 3: programmaleider of projectleider of programmadirecteur Samen opleiden

Rol 4: school- onderzoeksbegeleider

Rol 5: school- onderzoekcoördinator

Rol 6: assessor/ examiner

Rol 7: instituutsopleider

Rol 8: coördinerend instituutsopleider Samen opleiden

Rol 9: instituuts- onderzoeksbegeleider

Rol 10: instituuts- onderzoekcoördinator

Rol 11: coach startende docenten/ Inductiecoach

Voor een goedlopende infrastructuur op een opleidingsschool is het belangrijk dat de medewerkers op eenzelfde golflengte zitten. Het is dan ook van belang om te werken vanuit eenzelfde visie en te spreken in dezelfde taal.

Overige betrokkenen

Naast de genoemde elf rollen zijn er uiteraard ook andere betrokkenen bij de sturing vanuit partnerschap of samenwerkingsverband. Het gaat bijvoorbeeld om bestuur; management en beleidsmedewerkers. Deze rollen worden niet uitgewerkt in het ADEF Rollenportfolio.

Rol 1: Werkplekbegeleider

Algemene rolbeschrijving

In iedere opleidingsschool (partnerschap) worden studenten/ DiO's begeleid bij de dagelijkse praktijk van het werkplekleren. Voor deze begeleiding, die werkplek gerelateerd is, zien we dat in alle opleidingsscholen één persoon, bij voorkeur een vakgenoot, is aangewezen waar een student regelmatig contact mee heeft. De relatie tussen de student/ DiO en deze begeleider is de spil van de begeleiding in de eerste lijn. De beoordeling van het werkplekleren vindt plaats in samenspraak met de schoolopleider en instituutopleider van de student/ DiO.

Kerntaken en verantwoordelijkheden

De kerntaak van de werkplekbegeleider bestaat uit het begeleiden van studenten/ DiO's bij het werkplekleren in de dagelijkse praktijk. Het betreft activiteiten die betrekking hebben op de eerstelijns ondersteuning van de student/ DiO op de werkplek. De werkplekbegeleider is bij voorkeur een vakgenoot van de student/ DiO.

In alle jaren van de opleiding van studenten/ DiO's heeft de werkplekbegeleider een belangrijke taak in de begeleiding binnen het Samen opleiden. Door middel van opleiding (training) en ervaring hebben zij vaardigheden ontwikkeld in het opleiden en begeleiden van studenten/ DiO's.

De werkplekbegeleider is een leraar die lesgeeft in het vakgebied waarin de student/ DiO wordt opgeleid. De werkplekbegeleider heeft werkervaring als bevoegd docent.

Begeleiden

- Begeleiden van de student/ DiO in zijn leer- en ontwikkelingsproces op de werkplek;
- Hanteren van planmatig gevalideerde begeleidingsstrategieën;
- Van leerprocessen, verbinden theorie en praktijk, afstemmen ontwikkeling van de professionele identiteit en theorie, reflecteren op gedrag in de context van de praktijk.

Instrueren

- Instrueren van de student/ DiO hoe deze meer toegepaste pedagogische en vakinhoudelijke kennis kan verwerven;
- De student/ DiO pedagogische, vakinhoudelijke en (vak)didactische instructies geven.

Beoordelen

- Een formatieve adviesbeoordeling geven over de pedagogische, vakmatige en (vak)didactische ontwikkeling van de student/ DiO;
Deelnemen aan portfoliogesprekken en formatieve beoordelingsmomenten met de student/ DiO;
- Begeleiden van de lesvoorbereiding, de uitvoering en de evaluatie van de lessen
feedback te geven aan de student/ DiO over zijn werkplekleren;
- Begeleiden van het vakdidactisch leerproces, geven van ontwikkelingsgerichte en beoordelingsgerichte feedback.

Aandachtsgebieden

- Begeleiden op onderwijskundig en vakdidactisch gebied, met name de begeleiding van de voorbereiding, uitvoering en evaluatie en afronding van onderwijsactiviteiten;
- Begeleiden van de student/ DiO binnen de cultuur van de school;
- Het laten ontdekken en ervaren van wat het beroep van leraar inhoudt, door de student/DiO;
- Steeds meer eisen stellen aan het niveau van de student/ DiO en spiegelen aan de leeruitkomsten. Dit gerelateerd aan de fase van de studie van de student/ DiO.
- Stimuleren dat de student/ DiO zich verder ontwikkelt;

- De werkplekbegeleider geeft formatieve beoordelingen en ziet toe op de hier op volgende voortgang.

Voorwaarden/ eisen

- De opleiding tot werkplekbegeleider hebben gevolgd of is bereid en in staat deze te volgen;
- Een vakbekwaam en bevoegd docent zijn;
- Pedagogische en (vak)didactische kennis hebben en deze kunnen overbrengen op de student/ DiO;
- Goede begeleidingsvaardigheden beheersen;
- Bij voorkeur een vakgenoot van de student/ DiO zijn.

Rol 2: Schoolopleider

Algemene rolbeschrijving

In de structuur op de partnerschool staat, naast de werkplekbegeleider, een begeleider / opleider die als 'algemeen begeleider' van de studenten/ DiO's optreedt; de schoolopleider.

De schoolopleider is vaak de spil tussen de school en de opleiding en is het aanspreekpunt voor het locatiemanagementteam van de eigen organisatie, de instituutopleider en het praktijkbureau/ stagebureau van de lerarenopleiding. Afhankelijk van de afspraken binnen de opleidingsscholen neemt de schoolopleider deel aan het gezamenlijke overleg van de bovenschoolse coaches.

De functionaris speelt een rol bij het aannemen en plaatsen van alle studenten/ DiO's in de school. Daarnaast draagt die zorg voor overleg en afstemming tussen werkplekbegeleiders die de studenten/ DiO's in hun dagelijks functioneren begeleiden. Als het nodig is neemt die ook een deel van hun taak over.

De schoolopleider is een opleider en regelmatig betrokken bij begeleiding (al dan niet op afstand). Die heeft een voorbeeldrol in opleiden in de school voor werkplekbegeleiders en collega's. Daarnaast speelt die een rol bij de beoordeling van de studenten/ DiO's. Ook adviseert die over scholing voor medewerkers binnen het Samen opleiden en professionaliseren.

De formele eindverantwoordelijkheid voor de beoordeling van de ontwikkeling van de student/ DiO op de werkplek ligt bij de examinerator die is aangesteld door de examencommissie van het instituut.

Zoals gezegd wijst de examencommissie van het instituut aan, die verantwoordelijk zijn voor de eindbeoordeling. Dat kan een schoolopleider zijn. De beoordeling van het werkplekleren vindt plaats in samenspraak met de werkplekbegeleider van de student/ DiO en instituutopleider.

Kerntaken en verantwoordelijkheden

De kerntaak van de schoolopleider bestaat uit

- Bijdragen aan coördinerende activiteiten m.b.t. tot de kwaliteitscultuur binnen de locatie van de opleidingsschool, het partnerschap van Samen Opleiden & Professionaliseren
- Een bijdrage leveren aan het opleiden van de studenten/ DiO's;

- Signaleren van de generieke voortgang van de studenten/ DIO's op werkplek gerelateerde activiteiten
- Opleiden van studenten/ DIO's
- Coördineren van activiteiten voor werkplekbegeleiders;
- Signaleren professionaliseringsbehoeften en doen van voorstellen voor professionalisering van werkplekbegeleiders/ vakcoaches en andere betrokkenen in de school;
- Monitoren van de kwaliteit van de begeleiding en de beoordeling;
- Monitoren van de kwaliteit van de werkplek
- Deelnemen aan gezamenlijke gesprekken tussen begeleiders en studenten/ DiO's, voorbeelden kunnen zijn: portfoliogesprekken en formatieve en summatieve beoordelingsmomenten, gesprekken over leeruitkomsten

Aandachtsgebieden

- Een taak uitvoeren bij het beoordelen van de student/ DiO , adviesbeoordeling ten behoeve leeruitkomsten afhankelijk van de afspraken in de opleidingsschool;
- Begeleiden en opleiden van de student/ DiO;
- Bewaken van de kwaliteit van de opleidingsschool;
- Ondersteunen bij de verbinding tussen theorie, praktijk en de ontwikkeling van de persoon.

Voorwaarden/ eisen

- Ervaring hebben met het begeleiden en opleiden van studenten/ DIO's en het organisatiemodel van de opleidingsschool kennen;
- Een rol uitvoeren binnen het zorgen voor draagvlak van de visie en missie van de opleidingsschool;
- Bij voorkeur gecertificeerd bij het Beroeps Register Lerarenopleiders, BRLO en BKE-gecertificeerd;
- Een opleiding tot schoolopleider gevolgd hebben.

Rol 3: Programmaleider of programmadirecteur Samen Opleiden en Professionaliseren

Algemene rolbeschrijving

Bij partnerschappen, die bestaan uit meer scholen (locaties) en waar meer schoolopleiders betrokken zijn, kan een programmaleider of programmadirecteur Samen Opleiden en Professionaliseren benoemd zijn. De taak kan door verschillende medewerkers worden uitgevoerd. Voorbeelden uit de praktijk zijn een schoolopleider met een coördinerende (extra) taak; een medewerker HRM of een functionaris, die vanuit een bovenschoolse positie leiding geeft en stuurt.

Kerntaken en verantwoordelijkheden

De kerntaak van de projectleider of programmadirecteur Samen Opleiden en Professionaliseren bestaat uit

- Bijdragen aan coördinerende activiteiten m.b.t. tot kwaliteitscultuur binnen het partnerschap van de opleidingsschool;
- Aanspreekpunt zijn voor het managementteam van de eigen organisatie;
- Initiëren van gezamenlijk overleg met schoolopleiders;

- Aansturen van professionaliseringsactiviteiten t.b.v. de ontwikkeling van de opleidingsschool;
- Aanspreekpunt voor de lerarenopleiding(en) en scholen voor ontwikkeling, uitvoering en afstemming van activiteiten;
- Voorzitten van vergaderingen en deze organiseren.

Aandachtsgebieden

- Landelijke activiteiten en ontwikkelingen 'Samen opleiden en professionaliseren' signaleren en delen;
- Regionale en schoolbrede activiteiten en ontwikkelingen 'Samen Opleiden en Professionaliseren' signaleren en delen;
- Kwaliteitszorg monitoren en waar mogelijk borgen.

Voorwaarden/ eisen

- Een kwaliteitsindicatie om in aanmerking te komen voor de rol van programmaleider/, projectleider/ programmadirecteur Samen Opleiden en Professionaliseren is de BRLO- certificering;
- Op de hoogte zijn van de landelijke ontwikkelingen op het gebied van Samen Opleiden en Professionaliseren.

Rol 4: School-onderzoeksbegeleider

Algemene rolbeschrijving

In een aantal opleidingsscholen worden studenten/ DiO's bij hun (afstudeer)onderzoek begeleid door onderzoeksbegeleiders, die werkzaam zijn bij een van de partnerscholen. Landelijk wordt de term 'onderzoeksbegeleider' gebruikt voor deze rol. Ons advies is om deze term te blijven gebruiken en te verfijnen, omdat niet iedere partnerschool in samenwerking met het instituut een eigen onderzoeksbegeleider kent. Wij kiezen voor de rollen school-onderzoeksbegeleider en instituuts-onderzoeksbegeleider.

Kerntaken en verantwoordelijkheden

De kerntaak van de school-onderzoeksbegeleider bestaat uit

- Het adviseren en begeleiden van studenten/ DiO's bij hun onderzoeksactiviteiten, individueel en/of in een groep;
- Het onderzoek koppelen aan het perspectief van de partnerschool en bijvoorbeeld aan een gewenste schoolontwikkeling.

Aandachtsgebieden

- Begeleiden van het onderzoek in de partnerschool door studenten/ DiO's.

Voorwaarden/ eisen

- Het is wenselijk dat school-onderzoeksbegeleiders het certificaat Basis Kwalificatie Onderwijs (BKO), hebben behaald.

Rol 5: School-onderzoekcoördinator

Algemene rolbeschrijving

In steeds meer opleidingsscholen is er een trend, dat onderzoek een belangrijke plaats inneemt in de school ten behoeve van de ontwikkeling van de school. In toenemende mate zien we bij partnerscholen dat een 'coördinator onderzoek' wordt benoemd. Deze heeft zicht op de vragen gerelateerd aan de schoolontwikkeling, heeft zicht op de mogelijkheden van de (afstudeer)onderzoeken van de lerarenopleiding, kan de onderzoeksopdrachten van studenten/ DiO's koppelen aan ontwikkelingsvragen van de school en weet onderzoeksresultaten van studenten/ DiO's een plek te geven in de ontwikkeling van de school.

Gezien de relevantie van het onderzoek in de opleidingsscholen en de ontwikkelingen in de lerarenopleidingen en bij de partnerscholen is het voorstel één van de aangewezen onderzoeksbegeleiders extra taken te geven. De onderzoeksbegeleider die deze extra taken uitvoert heeft de rol school-onderzoekcoördinator.

Kerntaken en verantwoordelijkheden

De kerntaak van de school-onderzoekcoördinator bestaat uit

- Aanspreekpunt zijn voor het managementteam van de schoolorganisatie;
- Gezamenlijk overleg initiëren met onderzoeksbegeleiders en/of School coördinator Samen opleiden;
- Aanspreekpunt zijn voor de lerarenopleiding voor ontwikkeling, uitvoering en afstemming van activiteiten.

Aandachtsgebieden

- Verschillende soorten onderzoek faciliteren in de onderzoekslijn gedurende de opleiding van de student. Voorbeelden zijn praktijkonderzoek en ontwerponderzoek;
- Monitoren van het geheel van het onderzoek dat wordt uitgevoerd.

Voorwaarden/ eisen

- Ervaring hebben met het begeleiden en uitvoeren van onderzoek;
- Het certificaat BKO 'onderzoeksbegeleider' behaald hebben.

Rol 6: Assessor en Examiner

Algemene rolbeschrijving

In een aantal opleidingsscholen zijn medewerkers van de partnerschool betrokken als assessor of examiner bij de beoordeling van het werkplekleren of onderwijseenheden van leeruitkomsten van de studenten/ DiO's. De assessor voldoet aan de assessorencompetenties en kan samen met een medeassessor een volledige en objectieve beoordeling uitvoeren van de HBO- student.

Kerntaken en verantwoordelijkheden

De kerntaak van de assessor en examiner bestaat uit

- Op objectieve wijze vaststellen of de student/ DiO voldoet aan de beoordelingscriteria van Werkplekleren, die zijn opgesteld door het instituut.

Aandachtsgebieden

- Beoordelen van producten en het handelen in de praktijk van student/ DiO;
- Professionele scholing volgen, gerelateerd aan assessments en de rol van examiner;
- Uitvoeren van gezamenlijke kallibratie met andere beoordelaars.

Voorwaarden/ eisen

- Assessoren en examinatoren zijn aangesteld door de examencommissie van het betrokken instituut, hier gelden de eisen van de betrokken examencommissie;
- De richtlijn is dat de assessor/ examiner BKE-geregistreerd is en gecertificeerd assessor is.

Rol 7: Instituutsopleider

Algemene rolbeschrijving

Vanuit de lerarenopleidingen is een lerarenopleider aangewezen, de instituutsopleider, die als algemeen begeleider van de studenten/DiO's optreedt. De instituutsopleider levert als eerste aanspreekpunt een bijdrage aan de infrastructuur in de opleidingsschool en het opleiden in de school.

Landelijk zien we dat er nog verschillende begrippen in omloop zijn voor deze functionaris: stagecoördinator, instituutsopleider, instituutscoördinator, contactdocent, coach. Het voorstel blijft om de term instituutsopleider te gebruiken.

Kerntaken en verantwoordelijkheden

De kerntaak van de instituutsopleider bestaat uit

- Algemeen begeleiden van de student/ DiO in de school (met name in de tweede lijn);
- Een taak op maat uitvoeren in het opleiden van de student/ DiO op de werkplek;
- Onderhouden van contacten met schooldirectie, begeleiders van studenten/ DiO's;
- Coördineren van activiteiten voor werkplekbegeleiders, in overleg met de schoolopleiders;
- Signaleren professionaliseringsbehoeften van functionarissen van de opleidingsschool en doen van voorstellen voor professionalisering;
- Monitoren van de begeleiding en verantwoorden van beoordeling van studenten/ DiO's;
- Monitoren van de kwaliteit van de werkplek van de student/ DiO;
- Betrokken zijn bij de activiteiten rond het SO&P in het partnerschap.

Aandachtsgebieden

- Begeleiding en beoordeling van het werkplekleren van de studenten/ DiO's
- Opleiden van de student/ DiO;
- Onderhouden van contact met schooldirectie, begeleiders en schoolopleider van studenten/ DiO's in de partnerschool

Voorwaarden/ eisen

- De instituutsopleider is aangewezen als begeleider en examinerator door de betrokken lerarenopleiding;
- Bij voorkeur is de instituutsopleider BRLO-geregistreerd en BKE gecertificeerd.

Rol 8: Coördinerend instituutsopleider Samen opleiden en Professionaliseren

Algemene rolbeschrijving

Onder andere om de opbouw van opleidingsschool verder vorm te geven is op veel opleidingsinstituten een coördinerend instituutsopleider Samen Opleiden en Professionaliseren aangesteld. Deze heeft overzicht op de activiteiten die uitgevoerd worden in verschillende opleidingsscholen. De coördinerend instituutsopleider Samen Opleiden en Professionaliseren heeft regelmatig contact met de projectleiders of programmadirecteuren Samen Opleiden en Professionaliseren. In dit overleg kunnen inhoud en de vormgeving van het onderwijs, afstemming en ook de planning/organisatie/kwaliteit van het onderwijs geagendeerd worden. De overleggen zijn bedoeld voor meer opleidingsscholen of op maat.

Kerntaak en verantwoordelijkheden

De kerntaak van de coördinerend instituutsopleider bestaat uit

- Adviseren over het (ontwikkelen en) afstemmen van het onderwijs dat op locatie wordt verzorgd: inhoud, vormgeving, afstemming en planning/organisatie;
- Onderhouden van contacten met de coördinatoren van de vo- en mbo-partnerscholen: afstemmen/delen van ontwikkelingen, bespreken van de begeleiding en beoordeling van studenten/ DiO's;
- Monitoren kwaliteit van het onderwijs dat in de vo-en mbo-partnerscholen wordt verzorgd;
- In overleg met de partnerscholen signaleren van professionaliseringsbehoefte van IO's en SO's en het doen van voorstellen.

Aandachtsgebieden

- Monitoren van gezamenlijk uitvoeren van onderwijs op locatie;
- Contacten onderhouden met coördinatoren van partnerscholen;
- Monitoren kwaliteit van het onderwijs aan studenten/ DiO's;
- Monitoren en bewaken van de kwaliteit van de opleidingsschool.

Voorwaarden/ eisen

- Bij voorkeur is de coördinerend instituutsopleider BRLO-geregistreerd en BKE gecertificeerd.

Rol 9: Instituuts-onderzoeksbegeleider

Algemene rolbeschrijving

Instituuts-onderzoekbegeleider is medewerkers op het opleidingsinstituut die studenten/ DiO's begeleidt bij het uitvoeren van onderzoek uitvoeren en rapporteren, dit vanuit hun rol als onderzoeksbegeleider en beoordelaar. Deze begeleiding kan individueel of in een groep zijn.

Kerntaak en verantwoordelijkheden

De kerntaak van de instituuts- onderzoeksbegeleider bestaat uit

- Begeleiden van studenten/ DiO's/ startende leraren bij het uitvoeren van hun onderzoeksactiviteiten;
- Beoordelen van het onderzoek;

Aandachtsgebieden

- Koppeling leggen tussen theorie en praktijk;
- Begeleiden en beoordelen van verschillende soorten onderzoek in de onderzoekslijn van het instituut;
- Aandacht besteden aan/ onderwijs aanbieden over onderzoekvaardigheden en rapportages van de student/ DiO,

Eisen en voorwaarden

Dit wordt vastgesteld door het instituut, voorbeelden zijn Masteropleiding, BKO, ervaring met onderzoek uitvoeren.

Rol 10: Instituuts-onderzoekcoördinator

Algemene rolbeschrijving

Studenten/ DiO's/ startende leraren voeren onderzoeksopdrachten en vaak ook het afstudeeronderzoek uit op de partnerscholen. De instituuts-onderzoekcoördinator heeft waar nodig overleg met onderzoekcoördinatoren en onderzoeksbegeleiders van de partnerschool. In dit overleg kunnen de volgende thema's geagendeerd staan: onderzoekslijn, begeleidings- en beoordelingsvraagstukken, onderwijsactiviteiten (workshops) op de partnerschool, afstemming onderzoek en schoolontwikkeling en afstemming onderzoek t.b.v. de lerarenopleiding of de lectoraten.

De onderzoeksopdrachten en ook het afstudeeronderzoek worden aangestuurd en beoordeeld door examinatoren die zijn aangesteld door de examencommissie van het instituut. Voorbeelden zijn docenten van van de lerarenopleidingen; schoolonderzoeksbegeleiders en school- onderzoekcoördinatoren van de partnerscholen.

Kerntaak en verantwoordelijkheden

De kerntaak van de instituuts-onderzoekcoördinator bestaat uit

- Verantwoordelijk zijn voor de uitvoering van begeleiding van onderzoeksopdrachten, passend in de leerlijn onderzoek van de opleiding, die door student/ DiO's worden uitgevoerd op de partnerscholen;
- Bespreken van ontwikkelingen, ontwikkelen van onderwijs, begeleiden en beoordelen van opdrachten, professionalisering, onderhouden van contacten met school-onderzoekcoördinatoren van partnerscholen. Deze taak is afhankelijk van de afspraken en eisen van de opleidingsschool;
- Onderhouden van contacten met Managementteam /directie van de lerarenopleiding: bespreken ontwikkelingen. Dit afhankelijk van de afspraken en eisen van de opleidingsschool.

Aandachtsgebieden

- Monitoren van de begeleiding van onderzoek vanuit de opleiding;
- Contacten onderhouden met management van partnerschool en instituut;
- Inhoudelijke ontwikkelingen op het gebied van het uitvoeren van onderzoek bespreken.

Eisen/ voorwaarden

De eisen en voorwaarden zijn afhankelijk van de eisen van het instituut, voorbeelden zijn BKE, Masteropleiding.

Rol 11 Coach van startende docenten/ Inductiecoach

Deze taak wordt landelijk regelmatig bij opleidingsscholen ondergebracht. In de praktijk blijkt dat ervaren schoolopleiders, maar ook andere functionarissen in de opleidingsschool startende startbekwame docenten begeleiden en daarmee de taken van de coach startende docenten/ inductiecoach uitvoeren.

Algemene rolbeschrijving

De coach startende docenten/ inductiecoach begeleidt startende docenten. Inductie betreft in dit kader begeleiding in de beginfase van het werken in de praktijk van startende docenten (Oolbekkink & Schaap, 2023). De duur van deze begeleiding door een coach van startende docenten/ inductiecoach varieert.

Kerntaak en verantwoordelijkheden

De kerntaak van de coach van startende docenten/ inductiecoach bestaat uit

- Ondersteunen van startende docenten bij het uitvoeren van het beroep tijdens de de beginperiode, meestal is dat tijdens de eerste jaren,; Ondersteunen bij het begeleiden van de startende leraar bij de introductie in de school;
- Begeleiden van de startende docenten bij hun persoonlijke route naar vakbekwaam docent en bij de verdere ontwikkeling van de professionele identiteit;
- Aandacht besteden aan overgang van student/ DIO van de lerarenopleiding naar de praktijk van een startbekwame student in de school met focus op het zelfstandig organiseren en uitvoeren van onderwijs en van andere aan onderwijs gerelateerde taken:
- Aandacht besteden aan het verschil in verantwoordelijkheden tussen een student/ DIO en een startbekwame docent;
- Ondersteunen van de startende docent bij de persoonlijke rol in innovatieve processen/ activiteiten in de school en bij het actief deelnemen aan de lerende cultuur in een school

Aandachtsgebieden

De kerntaak en verantwoordelijkheden sluiten aan bij ondersteuning en begeleiding van startende leraren op bijvoorbeeld individueel, sociaal en professioneel vlak. Een inductieprogramma is niet landelijk vastgesteld. Per opleidingsschool kan er op verschillende wijze uitvoering aan gegeven worden.

Eisen/ voorwaarden

De eisen en voorwaarden zijn afhankelijk van de eisen van de school en worden vastgesteld door de werkgever. Hierover kan een overleg plaatsvinden tussen de stakeholders binnen de opleidingsschool. Voorbeelden zijn BKE, Masteropleiding, BRLO.

- Ervaring hebben met het begeleiden van studenten/ DIO's en/of collega's
- Bekend zijn met het organisatiemodel van de opleidingsschool en zicht hebben op het curriculum van lerarenopleidingen
- Een rol uitvoeren binnen het zorgen voor draagvlak van de visie en missie van de (opleidings)school;
- Bij voorkeur is de coach startende docenten/ inductiecoach BRLO-geregistreerd en BKE gecertificeerd.

Opleidingsteam

In veel opleidingsscholen werken teams met vertegenwoordigers van instituten en partnerscholen samen aan concrete thema's. Deelnemers aan deze teams zijn bijvoorbeeld schoolopleiders, werkplekbegeleiders, instituutopleiders en coaches van startende docenten/ inductiecoaches.

In het rollenportfolio worden deze teams 'opleidingsteams' genoemd..

Voorbeelden van mogelijke aandachtsgebieden en taken

- Onderwijs: Het voorbereiden, uitvoeren en evalueren van onderwijsactiviteiten waarin de verbinding tussen theorie en praktijk centraal staat. Bijvoorbeeld door groepsgewijs aanbieden aan studenten van onderwijsactiviteiten op de vo-partnerschool over thema's van de generieke kennisbasis (in de vorm van workshops, bespreken van opdrachten).
- Kenniskring organiseren, gericht op kennisdeling
- PLG: PLG's op thema organiseren
- Kennis van het leren van studenten/ DIO's
- Studiedagen voor studenten/ DIO's
- Kwaliteitscyclus van de opleidingsschool

Kerntaak leden opleidingsteam

De kerntaak van de leden van opleidingsteams is dat zij gezamenlijk concrete taken uitvoeren t.b.v. de opleidingsschool en de studenten/ DIO's.

Eisen leden opleidingsteam

De leden van het opleidingsteam moeten aantoonbaar beschikken over kennis en expertise om onderwijs in het tweedegraads gebied te verzorgen. Voor zover van toepassing voldoen ze aan eerder genoemde richtlijnen en eisen, passend bij een persoonlijke rol uit het rollenportfolio.

Dit advies is in 2025 opgesteld door

Adviescommissie ADEF Samen Opleiden en Professionaliseren

Karen Slot, Hogeschool van Amsterdam (voorzitter)
Stan Frijters, Aeres Hogeschool Wageningen
Gert van der Horst, Hogeschool Windesheim
Sjaak Nuijt, Hogeschool Rotterdam
Corné van der Maas, Driestar Educatief
Sara Ricanek, Fontys Lerarenopleidingen Sittard
Sabine van den Brink, Hogeschool Utrecht
Marijke de Jager, NHL Stenden Hogeschool
Ellen Mesch, Fontys Lerarenopleidingen Tilburg
Loes Nobbe, Hogeschool van Arnhem en Nijmegen

Met dank aan de volgende collega's voor hun feedback

Werkgroep Begeleiden en Opleiden regio Zwolle: Edith ten Berge
Fontys Lerarenopleidingen Sittard en Opleidingsschool mbo-docent Midden Limburg : Kyra Merken, Lonneke Notermans
Fontys Lerarenopleidingen Sittard en Opleidingsschool Yuverta: Steef Schapers
Opleidingsschool AONHW: Michelle McDonnell
Opleidingsschool Esprit: Mohamed Honnit
Opleidingsschool Groen Consortium: Hanneke Maassen
Opleidingsschool VOvA: Shyrin Hornberger
Vereniging Hogescholen; Hugo Nierstrasz
Platform Samen Opleiden & Professionaliseren: Mirella Verspiek

Illustratie: AERES Hogeschool

Referenties

Noij, L., & Koster, W. (2012). Een functieontwerp en opleidingsbouwwerk voor rolgerichte professionalisering van docenten. *R. Klarus & S. Weijzen (Red.), Mensen maken beroepsonderwijs*, 107-122.

Hennissen, P., Onstenk, J., Ros, A., Timmermans, M., & Vermeulen, M. (2017). Samen opleiden & professionaliseren voor morgen: in gesprek over huidige dilemma's en toekomstige beelden. Instrument voor dialoog.

Van Velzen, C. (2017). Opleiden in de school/in de school opleiden. *Voorwoord*, 9.

Het voorliggende document is opgesteld in 2023-2025, in de volgende stappen

Juni 2023- juni 2024 Besproken en opgesteld door leden van ADEF Adviescommissie Samen Opleiden en Professionaliseren

Juni 2024 Advies vastgesteld door leden van ADEF Adviescommissie Samen Opleiden en Professionaliseren

Juni- oktober 2024 Feedback gevraagd aan stakeholders: Verschillende opleidingsscholen, Vereniging Hogescholen, Platform Samen Opleiden en Professionaliseren, er is overleg geweest met portefeuillehouder ADEF

Oktober 2024- januari 2025 Feedback ontvangen en verwerkt door werkgroep ADEF Adviescommissie Samen Opleiden en Professionaliseren

Januari 2025 Laatste screening door drie opleidingsscholen en werkgroep ADEF Adviescommissie Samen Opleiden en Professionaliseren

Januari-februari 2025 Afgerond concept van werkgroep voorgelegd aan leden ADEF

Adviescommissie Samen Opleiden en Professionaliseren en concept is vastgesteld (met feedback)
Maart 2025 Feedback verwerkt door werkgroep en nieuwe tekst is (met feedback) vastgesteld door leden ADEF

April 2025 Na verwerken van feedback van leden ADEF is de definitieve versie van het Rollenportfolio vastgesteld